

# TOPLUM KÖKENLİ İNFEKSİYONLARDA OLGULARLA AKILCI ANTİBİYOTİK KULLANIMI

Hüsnü PULLUKÇU

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, İZMİR  
husnup@yahoo.com

## ÖZET

*Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de antibiyotikler tüketilen ilaçlar arasında ilk sırada yer almaktadır. Antibiyotiklerin yanlış kullanımları sonucunda hasta kaybı olasılığının yanı sıra, mikroorganizmalar antimikrobiklere direnç kazanmakta ve gereksiz harcamalar yapılmaktadır. Özellikle üst solunum yolu infeksiyonları ve üriner sistem infeksiyonları tedavilerinde uygunsuz antibiyotik kullanımı dikkat çekicidir. Bunun engellenebilmesi için eğitim programları, antibiyotik kullanım politikaları geliştirilmelidir.*

**Anahtar sözcükler:** akılcı ilaç kullanımı, antibiyotik, direnç

## SUMMARY

### The Rational Antibiotic use for Community-acquired Infection With Case Reports

*In Turkey as in many countries of the world, antibiotics are consumed drugs in the first place. As a result of improper use of antibiotics, as well as the probability of loss of patients acquiring resistance to antimicrobials and microorganisms are unnecessary spending. Especially in the treatment of upper respiratory tract infections and urinary tract infections, inappropriate antibiotic use remarkable. To prevent this, training programs should be developed antibiotic usage policies.*

**Keywords:** antibiotic, rational antibiotic use, resistance

Toplum kökenli infeksiyon hastalıkları halk sağlığı açısından önemini devam ettiren akılcı bir seçimle uygulanan antibiyotik tedaviyle genellikle başarının sağlandığı hastalıklardır. Bununla birlikte gerek toplum gerekse hastanede kazanılan bazı infeksiyon hastalıklarının tedavisinde gereksiz kullanım, yanlış antibiyotik seçimi, yanlış doz ve/veya yol gibi nedenlerle akılcı olmayan antimikrobiyal kullanılması sonucu hasta kaybı görülebilmektedir. Bu ve benzeri yanlış kullanımlar sonucunda mikroorganizmalar antimikrobiklere direnç kazanmakta ve gereksiz harcamalar yapılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü 1985 yılında yapılan Nairobi toplantısında rasyonel ilaç kullanımı kriterlerini “kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre uygun ilacı, uygun süre ve dozda, en düşük fiyata ve kolaylıkla sağlayabilmeleri” olarak tanımlamıştır<sup>(2)</sup>.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de antibiyotikler tedavi amaçlı tüke-

tilen ilaçlar arasında ilk sırada yer almaktadır<sup>(1,3)</sup>. Antibiyotik kullanımı Avrupa’da tüm ilaçlar arasında dördüncü veya beşinci sırada iken, ülkemizde birinci sırada yer almaktadır. Bunun % 40-50’si gereksiz kullanıma bağlıdır<sup>(6)</sup>. Bu durum antibiyotiklere karşı direnç gelişimi bakımından riskli olduğu gibi maliyet açısından da önemli bir yük getirmektedir<sup>(6)</sup>. Bu yönden bakıldığında tüm ilaç masraflarından antiinfektiflere harcanan pay, dünya ortalamasında % 9.9 iken, ülkemizde 26’dır (Bu harcama yılda yaklaşık 1 milyar dolar ekonomik yük getirmektedir).

Ülkemizde yapılan bir çalışmada 123 hekimden 69’u (% 56.1) tıp eğitimi sırasında, 33’ü (% 39.5) mezuniyet sonrasında rasyonel antibiyotik kullanımı ile ilgili eğitim aldığını belirtmiştir. Bu çalışmada akut tonsillo-farınjitte penisilinler sadece % 37.8 oranında tercih edilmiştir<sup>(4)</sup>. Akut otitis media ve akut sinuzitte  $\beta$ -laktam +  $\beta$ -laktamaz inhibitörü kombinasyonlarının amoksisilinden daha fazla reçete edildiği

**Tablo.** Antibiyotik seçimi öncesinde yanıtlanması gereken önemli sorular<sup>(5)</sup>.

1. Antibiyotik kullanmak gerekli midir?
2. Antibiyotik kullanımı öncesi uygun laboratuvar tetkikleri yapıp mikrobiyolojik inceleme için uygun klinik örnekler alındı mı?
3. Ön tanısı yapılmış olan infeksiyon hastalığının olası etken(ler)i nedir?
4. Düşünülen etken(ler)i tedavi edici etkiye sahip değişik antibiyotik seçenekleri mevcutsa hangisini seçmek en uygundur? Antimikrobik direnci ampirik kullanımda hangi seçenekleri kısıtlamaktadır?
5. Teşhis edilen infeksiyon hastalığını tedavi etmek için kombine antibiyotik tedavisi gerekli midir?
6. Tedavi esnasında dikkate alınması gereken önemli konak faktörleri var mıdır?
7. Antibiyotik hangi yoldan kullanılmalıdır?
8. Antibiyotiğin uygun dozu nedir?
9. Kültür sonuçlarından sonra başlanılmış olan antibiyotik değiştirilmeli midir?
10. Antimikrobik tedavinin uygun süresi nedir? Uzun süreli tedavi esnasında direnç gelişimi olası mıdır?

görölmüştür. Yine üst solunum yolu infeksiyonu kliniği olan hastalara daha çok semptomatik tedavi başlanması, tedavide antibiyotik kullanımı endikasyonu olmamasına rağmen hekimlerden 24'ünün (% 19.5) antibiyotik reçetelemesi dikkat çekicidir. İlgili makalede, daha yanlış kullanımın basit sistit tedavisinde olduğu bildirilmektedir. Çalışmaya katılmış olan hekimlerin % 47.1'i 3-5 gün tedavi önerirken, % 52.9'u 7-10 gün tedavi uygulamışlardır.

Buraya kadar elde edilen bilgilere göre antibiyotikler kullanımı en fazla suistimal edilen ilaçlardır. Bunun engellenebilmesi için eğitim programları, antibiyotik kullanım politikalarını geliştirilmelidir.

Sonuç olarak sürekli eğitim, uygun antibiyotik kullanım politikaları, uygun rehberler

eşliğinde hekim, ayrıntılı bir anamnez ve muayene sonrasında ön tanıda bir infeksiyon hastalığı düşünmüşse antibiyotik kullanımının akılcı olması için aşağıdaki 10 soruyu (Tablo) antibiyotiği reçetelemeden önce yanıtlamalı ve seçimini buna göre belirlemelidir<sup>(5)</sup>.

## KAYNAKLAR

1. Çetinkaya SY, Ünal S, Arman D. Antimikrobiyal direnç ve akılcı antibiyotik kullanımı, *Türkiye Klinikleri J Int Med Sci* 2005;1(11):27-31.
2. le Grand A, Hogerzeil HV, Haaijer-Ruskamp FM. Intervention research in rational use of drugs: a review, *Health Policy and Planning* 1999;14(2):89-102.  
<http://dx.doi.org/10.1093/heapol/14.2.89>  
PMid:10538724
3. Özgüneş İ. Doğru antibiyotik kullanım ilkeleri, "Usluer G (ed). Doğru antibiyotik kullanımı modern tıp seminerleri" kitabında s.1-12 Güneş Kitapevi, Ankara (2003).
4. Öztürk İİ, Avcı İY, Coşkun Ö, Gül HC, Eyigün CP. Birinci basamak sağlık kuruluşunda görev yapan hekimlerin sık görülen toplum kaynaklı infeksiyonlardaki antibiyotik seçimleri ve bunu etkileyen faktörler, *Fırat Tıp Derg* 2008;13(4):255-60.
5. Öztürk R. Akılcı antibiyotik kullanımı ve ülkemizde antimikrobik maddelere direnç sorunu, "İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Toplumdan edinilmiş infeksiyonlara pratik yaklaşımlar sempozyum dizisi no:61" kitabında s.1-16, (2008).
6. Şencan İ. Doğru antibiyotik kullanımında kamu otoritesinin rolü, 3.EKMUD Bilimsel Platformu, s.83-5, (2011).